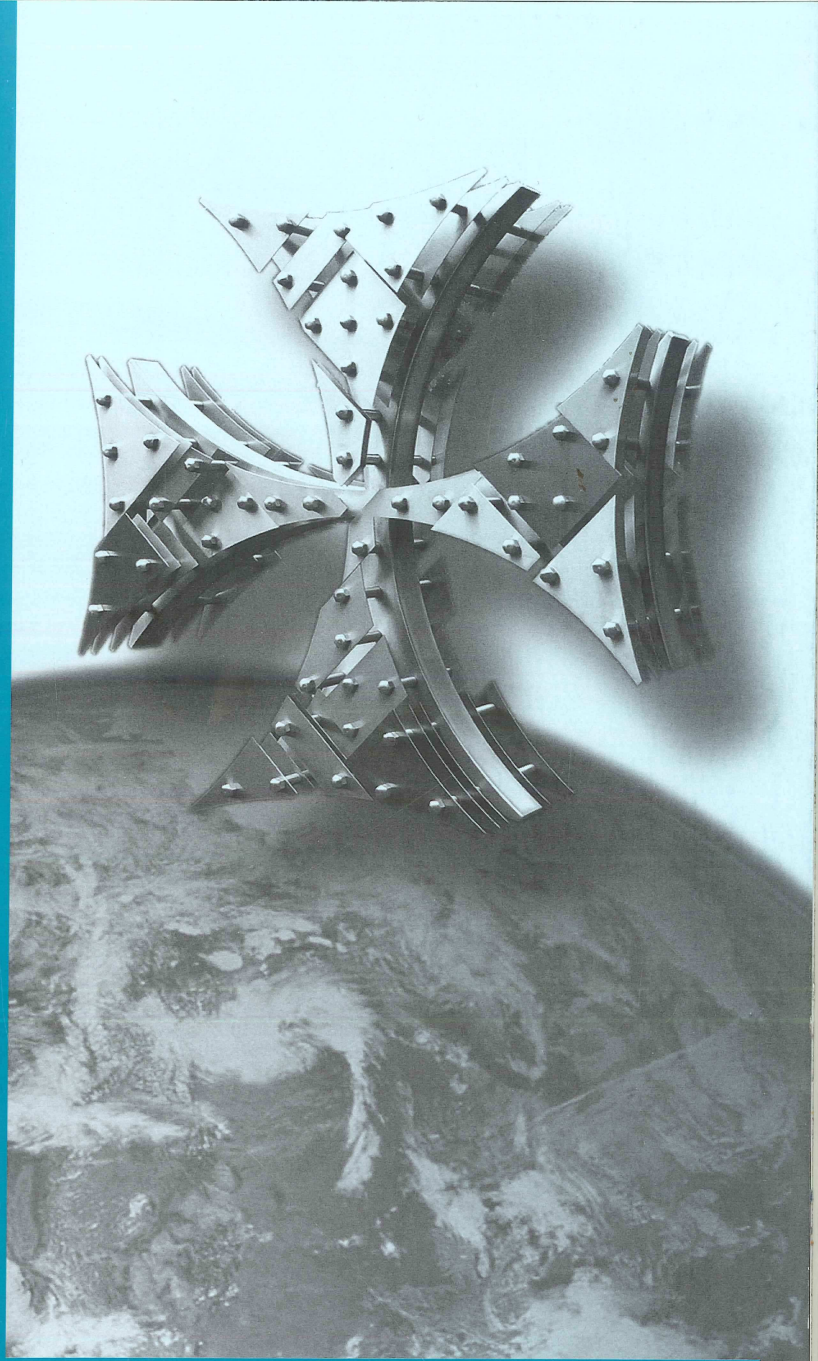
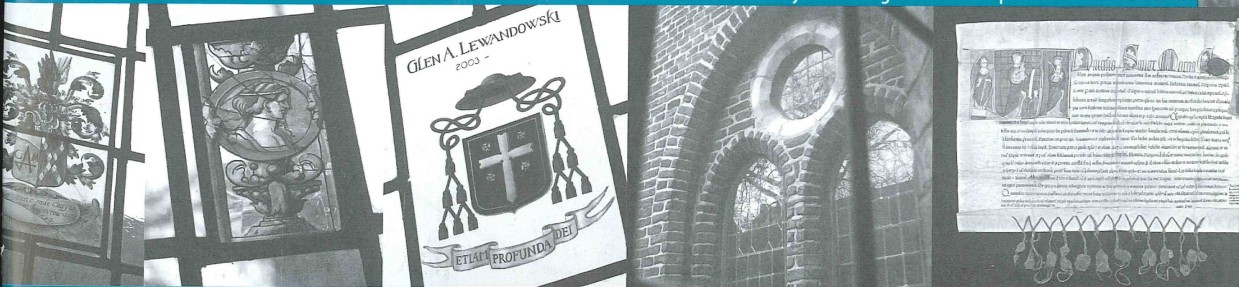


Kruis & Wereld



JAARGANG 95 • NUMMER 3 • juli • augustus • september 2016

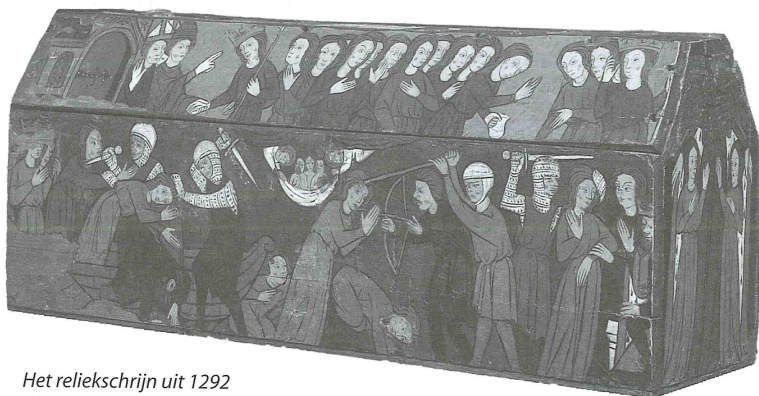


DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT KRUISHEREN / UITGIFTEKANTOOR HASSELT



HET RELIEKSCHRIJN VAN ST.-ODILIA GEEFT ZIJN GEHEIMEN PRIJS

Wie Abdij Mariënlof in Kerniel-Borgloon bezoekt, ontdekt er naast een bewonderingswaardige religieuze gebedsplek, ook verschillende kunstschaten met een belangrijke betekenis voor de Belgische kunstgeschiedenis. Naast de aloude



*Het reliekschrijn uit 1292
(foto KIK-IRPA, Brussel)*

vruchtbaarheidsstoel van St.-Lutgardis (ca.1190- ca.1210) vind je er eveneens het reliekschrijn van St.-Odilia. Dit cultusobject werd in 1292 vervaardigd om de beenderen van de heilige in te bewaren. Tot aan de Franse Revolutie op het einde van de achttiende eeuw stond de kist in het kruisherenklooster van Hoei. De Fransen schaften toen de kloosterorden af en zowel de kloosterkerk in Hoei als de kathedraal van Luik werden gesloopt. Het was toenmalig kruisheer Lambertus Hayweghen (1753-1835) van het klooster te Hoei die het reliekschrijn wist te redden door het mee te nemen naar zijn geboortestad Borgloon.

Daar hield hij het lange tijd thuis verborgen tot hij het in 1829 aan de St.-Pantaleonkerk van Kerniel schonk. Al jaren doet het verhaal de ronde dat het schrijn werd verkleind om het in een altaar van die kerk te passen, waardoor de afmetingen van de beschilderde kist vandaag niet meer origineel zijn. In 1933 verhuisde het schrijn een laatste keer, ditmaal naar Abdij Mariënlof in dezelfde gemeente. Dit klooster was in de vijftiende eeuw gesticht door de kruisheren, die er tot het einde van de achttiende eeuw verbleven. Sinds 1822 wordt het klooster door cisterciënzerzusters bewoond, maar de architectuur, het interieur van de sacristie en de kerk ademen nog duidelijk de atmosfeer van de oorspronkelijke bewoners uit. Je vindt er bijvoorbeeld in de kerk een St.-Odiliareeks terug die geschilderd werd door Martin

Aubée. Verder komt het wit-rode ordekrus van de kruisheren meermaals in de architectuur van de abdij voor.

In 1949 vond de laatste opening van het St.-Odiliaschrijn plaats. Toen kwamen de kruisheren van Diest naar Kerniel om een deel van de relieken

van St.-Odilia te verkrijgen. De kist werd zorgvuldig geopend en bestudeerd. Een dokter was aanwezig voor de identificatie van de beenderen. De specifieke bevindingen van deze gebeurtenis staan in het dagboek van kruisheer André Ramaekers aangegeven. Zo werden verschillende relieken gevonden, waarvan sommige mogelijk afkomstig waren van een mannelijk lichaam. Enkele beenderen van een vrouwelijk skelet, zijn uit de kist gelicht en naar het kruisherenklooster van Diest overgebracht. Ze kregen een plek in een kleine vitrine, die naderhand met een houten omhulsel, namelijk een nieuw St.-Odiliaschrijn, werd omgeven.



Abdij Mariënlof in Kerniel (foto J. Reyniers)

Koos Van der Horst junior beschilderde het houten omhulsel met scènes uit het leven van St.-Odilia, gekopieerd naar het oude schrijn van Kerniel. Sinds de sluiting van het kruisherenklooster van Diest op 10 december 2014 is dat nieuwe reliekschrijn van St.-Odilia overgebracht naar het kruisherenklooster van Maaseik.

Het was echter niet geheel duidelijk wat er na het bezoek van de kruisheren in 1949 terug in de middeleeuwse kist in Kerniel werd gelegd, waardoor er geleidelijk aan bij de zusters in Abdij Mariënlof, alsook bij de bezoekers van het klooster, een gezonde nieuwsgierigheid ontstond over het mysterie van de inhoud van het schrijn.

De voorbije jaren deed kunsthistoricus Jeroen Reyniers onderzoek naar het reliekschrijn in Kerniel. Eerst schreef hij er een masterscriptie over; vervolgens kreeg hij de mogelijkheid om een onderzoeksproject te leiden aan het Illuminare-Studiecentrum voor Middeleeuwse Kunst (KU Leuven), dankzij de financiële steun van het Fonds Professor Jean-Jacques Comhaire van de Koning Boudewijnstichting. Daarbij werd het schrijn vanuit een technische invalshoek geanalyseerd. Hiervoor werd het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) als partner ingeschakeld. De jaarringen aan de randen van de planken werden door Pascale Fraiture (KIK) bestudeerd om de kapdatum van de bomen te achterhalen. Op die manier kon het jaartal 1292, waarmee het schrijn steeds in verband wordt gebracht, afgetoetst worden. Verder werden de verflagen van het schrijn door Marina Van Bos (KIK) met

behelp van röntgenfluorescentie (XRF) geanalyseerd. En met de financiële steun van het KIK en Erfgoed Haspengouw kon een conditierapport van het schrijn worden opgesteld en kreeg conservator-restaurator Jean-Albert Glatigny de kans om de originele opstelling en het uitzicht van het schrijn van voor de verkleining van de kist te achterhalen.

Het uitgebreide onderzoek resulteerde in een onderzoeks-rapport van meer dan 500 pagina's. Een belangrijke waarneming van onderzoeker Jean-Albert Glatigny was cruciaal voor het verdere verloop van het onderzoek op het schrijn. Hij kwam immers tot de vaststelling dat de zegel bovenaan het schrijn niet meer vast zat, waardoor het schrijn zonder enige moeite zou kunnen geopend worden. En blijkbaar moet de kist al veel langer onverzegeld zijn. Hiervan getuigt de documentaire *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen* van 1964 waarbij de kist zonder enig probleem door presentator Ludo Bekkers geopend werd.

Zoals de regels van de Kerk het voorschrijven, is het belangrijk dat schrijnen steeds verzegeld zijn. De zusters stonden er ook op dat dit zo snel mogelijk zou gebeuren, en aangezien de kist toch niet verzegeld was, mocht ze uitzonderlijk eerst voor wetenschappelijk onderzoek leeggemaakt en bestudeerd worden. De vraag voor een officiële opening en nieuwe verzegeling werd aan het bisdom in Hasselt voorgelegd. Omdat het schrijn sinds 2012 door de Vlaamse Overheid als waardevol object op Vlaams grondgebied werd erkend en in de Topstukkenlijst opgenomen, moest de toestemming ook aan de Topstukkenraad worden gevraagd. Elke partij gaf groen licht zodat de voorbereidingen van start konden gaan.

Een plechtige opening

Op woensdag 9 maart 2016 werd de reliekkist van St.-Odilia geopend voor wetenschappelijk onderzoek. Deze opening gebeurde door Mgr. Patrick Hoogmartens, bisschop van het bisdom

Hasselt, onder het goedkeurend oog van zuster Myriam, priorin-administratrice van Abdij Mariënlof en E.H. Jo Van Mechelen uit St.-Truiden. De pers werd op het laatste moment bij de voorbereidingen van de opening uitgenodigd. Verrassend genoeg kwamen talrijke journalisten opdagen. Het klooster was die dag gevuld met pers van Radio 1, Radio 2 Limburg, Het Laatste Nieuws, Het Belang van Limburg, De Standaard, TV Limburg en VRT Nieuws. Zij mochten aanwezig zijn tot na de opening van het schrijn, vóór de onderzoeksdaden naar de inhoud van het schrijn een aanvang namen. In alle stilte en in aanwezigheid van de beperkte groep van wetenschappers werd het zegel van de rode zak met relieken die in het schrijn zat, verbroken en de inhoud eruit gehaald. Een hele hoop beenderen en enkele documenten kwamen tevoorschijn. Deze werden door fysisch antropologe Kim Quintelier (Agentschap Onroerend Erfgoed) bestudeerd

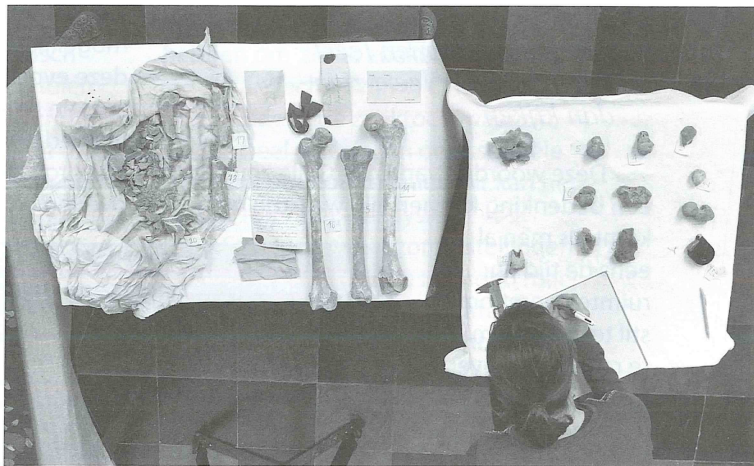
en gemeten. Vervolgens werden de geïdentificeerde beenderen gefotografeerd door Katrien Van Acker (KIK). Marco Bonafini (KIK) van het labo radiokoolstofdatering nam ten slotte enkele stalen van de beenderen met de bedoeling om deze later in het laboratorium van het KIK te dateren.

Ontsluiting

De gebeurtenissen van het openen en terug sluiten van het schrijn werd enerzijds in beeld gebracht door fotografe Katrien Van Acker. Daarnaast was het *Haspengouw.TV* die, met de financiële steun van Erfgoed Haspengouw, de gebeurtenissen filmde. Zij hadden ongeveer drie uur beeldmateriaal dat zij naderhand destilleerden tot een reportage van 22 minuten.

Tijdens Erfgoeddag, op zondag 24 april, werden in Abdij Mariënlof naast de reportagefoto's van het KIK ook de

reportage van *Haspengouw.TV* op groot scherm geprojecteerd in de recreatieruimte van het klooster. Omwille van het slechte weer was de opkomst van inwoners uit de directe omgeving eerder beperkt, terwijl dit anderzijds velen van ver buiten Borgloon en Haspengouw niet weerhield om een bezoek te brengen, waaronder zelfs een volle bus geïnteresseerden uit Roeselare. Met één bezoekersaantal van zo'n duizend personen betekende dit de best bezochte locatie voor Erfgoeddag in Limburg.



Wetenschappelijk onderzoek van de inhoud (foto KIK-IRPA, Brussel)

Sinds 24 april is de documentaire over het openen van het St.-Odilia'schrijn online te bekijken op de website www.haspengouw.tv (zie categorie Erfgoed).

Op de resultaten van het laboratoriumonderzoek is het nog enkele maanden wachten. Deze zullen nadien immers nog vergeleken worden met de resultaten van de beenderen uit het schrijn van Maaseik, die reeds eerder aan een fysisch antropologisch onderzoek en radiokoolstofdatering werden onderworpen.

Het is aangewezen dat in de nabije toekomst de volledige resultaten van het openen van de kist, samen met de grootschalige studie die de voorbije jaren plaatsvond, zouden uitgegeven worden in een nieuw boek over dit bijzondere, middeleeuwse reliekschrijn in Kerniel.